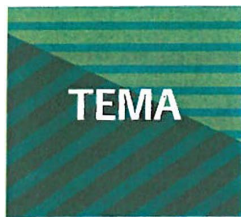

FOKUS PÅ FREMSTILLINGSPRISEN FORBEDRER INDTJENINGEN

> ARNE MUNK
SEGES Økologi

Fokus på 32 økologiske bedrifter viser, at de fleste på kort sigt vil kunne opnå nettoforbedringer på 20-30 øre pr. kg mælk ved at arbejde målrettet med 2-3 indsatsområder. Men det kræver systematik og målrettethed.

I det seneste års tid har SEGES, sammen med seks rådgivningscentre, arbejdet med at sænke omkostningerne ved at producere mælk på 32 økologiske malkekvægbedrifter. Udgangspunktet er, at forbedringerne skal ske inden for bedrifternes nuværende rammer. Det sker ved konkret at afdække, hvilke håndtag man som økolog skal skrue på i marken og i stalden for at forbedre indtjeningen.

På de 32 økologiske bedrifter er der identificeret potentialer fra 5 øre til 57 øre i reduceret fremstillingspris pr. kg EKM. Erfaringerne viser, at de fleste på kort sigt vil kunne opnå nettoforbedringer på 20-30 øre pr. kg mælk ved at arbejde målrettet med 2-3 indsatsområder. Men hvad skal der til?

Skab overblik

Først og fremmest gælder det om at få et overblik over, hvad det koster at producere mælken, og hvor omkostningerne stammer fra. Det er en forudsætning, at der laves driftsgrenanalyser på mælkeproduktionen og grovfoderproduktionen. Det giver et overblik over, hvor bedriften står stærkt, og hvor

Fremstillingsprisen på mælk består af alle omkostninger inklusiv ejer aflønning og forrentning af egenkapitalen, fratrukket indtægter fra dyreomsætning og andre landbrugsindtægter. Fremstillingsprisen er uden værdiændringer på besætning og beholdninger, så den bedre kan sammenlignes fra år til år.

Fremstillingsprisen i nærværende to artikler er med udgangspunkt i den interne overførselspris på grovfoder. Anvendes bedrifternes faktiske fremstillingspris på grovfoder, kan den i mange tilfælde være højere end de viste fremstillingspriser.

den står svagt. Hvis der er mange salgsafgrøder, bør der også laves en driftsgrenanalyse på disse. På nogle bedrifter er der stor usikkerhed på grovfoderudbyttet, herunder udbyttet fra afgræsningsmarkerne. Da grovfoderudbyttet og omkostningerne ved at dyrke grovfoderet har stor indflydelse på mælkens fremstillingspris, er det

16 PRODUKTIONSØKONOMI KVÆG 2016

STØTTET AF
fonden for
økologisk landbrug

STØTTET AF
mælkeafgiftsfonden

Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne:
Danmark og Europa investerer i landdistrikterne

Miljø- og Fødevareministeriet
NaturErhvervstyrelsen

Den Europæiske Landbrugsfond
for udvikling af Landdistrikterne

LDP 2020

Se EU-Kommissionen, Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne

FOTO: PETER HVID LAURSEN

vigtigt at have styr på udbytterne. En lille indsats kan gøre en stor forskel. Når datagrundlaget er i orden, er det med at komme i gang.

Brug fraktilanalyser og spredningsgrafer med markering af, hvor din egen bedrift ligger. I mange tilfælde kan det være en god idé at få lavet

en overordnet analyse (Se figur 2 i artiklen *Fremstillingsprisen på mælk – et uundværligt nøgletal*, side 10) hvor omkostningerne er opdelt i styk-, kapacitets- og kapitalomkostninger. Det giver en indikation af, hvor stor forbedringspotentialitet er, og hvad der er mulighed for at forbedre på kort sigt.

Lav derefter en mere detaljeret fraktilanalyse for både køer og grovfoder.

Et eksempel på en fraktilanalyse af grovfoderproduktion kan ses i tabel 1.

- Hvor ligger jeg stærkt?
- Hvor ligger jeg svagt?

TABEL 1. EKSEMPEL PÅ FRAKTILANLYSE PÅ GROVFODERPRODUKTIONEN. DE GRÅ FELTER REPRÆSENTERER EN ENKELT BEDRIFT OG VISER, HVORDAN BEDRIFTEN KLARER SIG I FORHOLD TIL TILSVARENDE BEDRIFTER.

49 BEDRIFTER I GRUPPEN	STÆRK KONKURRENCEEVNE							STORT FORBEDRINGS-POTENTIALE				
	5%	10%	25%	33%	40%	50%	60%	67%	75%	90%	95%	
Fraktil - 2015 regnskabstal												
Udbytte pr. ha majs til helsæd, FEN	8.373	7.963	6.994	6.676	6.351	5.619	5.206	5.052	5.000	3.233	3.045	
Udbytte pr. ha sædskiftegræs, FEN	8.124	7.987	7.256	6.991	6.806	6.500	6.418	6.109	6.000	5.300	5.001	
Fremstillingspris øre pr. FEN	102	107	132	136	144	149	165	167	176	191	198	
Stykomkostninger i alt	516	624	866	993	1.054	1.151	1.286	1.332	1.393	1.638	1.851	
Maskinomk. inkl. arbejde pr. ha	4.253	4.879	5.479	5.715	5.878	5.936	6.356	6.578	6.808	7.365	7.668	
Øvrige omkostninger pr. ha	582	613	877	906	930	1.041	1.194	1.255	1.389	1.474	1.647	
Jordleje korrigeret for EU-støtte/ha	-780	-369	731	903	1.270	1.651	1.946	2.090	2.378	2.988	3.810	
Årets resultat	2.946	2.404	1.463	718	467	-546	-859	-1.127	-1.381	-2.171	-2.584	

Udpeg potentielle indsatsområder – og analysér årsagen til, at de ligger svagt

Fraktilanalysen indikerer, hvilke parametre bedriften ligger svagt på. Næste skridt er at analysere årsagen. Hvad driver fx grovfoderomkostningerne i vejret? Fraktilanalysen giver umiddelbart et overblik over udbyttene og omkostninger til maskiner, men ikke hvorfor udbytterne eventuelt er lave og/eller maskinomkostningerne høje. Her skal der graves et spadestik dybere.

Hvis det drejer sig om udbytter, kan det være, at der skal ses nærmere på sædskifte, afgrødevalg, etablering, næringsstoffordeling, sortsvalg, ukrudt, afgræsning, rettidig omhu mv. Og er der nogle marker, som bare altid giver for lavt udbytte?

Drejer det sig om høje maskinomkostninger, skal der ses på maskinstation/egne maskiner, markernes størrelse, arrondering/transportafstand mv. Andre væsentlige faktorer for høje omkostninger til grovfoder kan være jordleje (er nogle af forpagtningerne simpelthen for dyre?) samt opbevaringstab og spild i øvrigt. Tilsvarende øvelse laves for de andre potentielle indsatsområder, som er udpeget.

De typiske indsatsområder er markudbytter, maskinomkostninger, grovfoderkvalitet, mælkeydelse, fodring/indkøbt foder, energiudnyttelse af foderet og omkostninger til kvier. På nogle økologiske bedrifter kan vi fx konstatere, at for mange kvier og en høj kælvningssalder belaster mælken frem-

stillingspris med op til 10 øre pr. kg EKM.

Hvad kan der gøres på kort sigt?

Næste trin i arbejdet med de udvalgte indsatsområder er at vurdere, hvilke omkostninger du kan gøre noget ved – først og fremmest på kort sigt – men om nødvendigt også på mellemlang sigt. Fx er det ikke givet, at du kan gøre noget ved arronderingen her og nu, men du kan se, at en dårlig arrondering driver omkostningerne i vejret. Så skal du også agere på det.

Du skal også have lavet et estimat for, hvad den økonomiske effekt er på mælken fremstillingspris i forbindelse med forbedringer af de udpegede indsatsområder. Husk at tænke tværfagligt. Fx er der på mange bedrifter et stort potentiale i at øge køernes mælkeydelse ved at forbedre kvaliteten af grovfoderet. Men det kan resultere i øgede omkostninger i marken, hvis der fx skal ændres fra en 4-slæts til en 5-slætsstrategi for kløvergræsensilagen.

Træf en beslutning

Når du har fået afdækket, hvilke håndtag du kan skrue på i marken og i stalden for at forbedre indtjeningen og hvor stor effekten er, skal du beslutte hvilke indsatsområder, du vil gøre noget ved. Begrund gerne hvorfor, så du bedre kan forklare det til dine medarbejdere og samarbejdspartnere. Det har også stor værdi at formidle, hvad du *ikke* vil gøre noget ved og hvorfor.

Det er dig, der træffer beslutningen, det er dig, der står på mål for den, og det er dig, der får tingene til at ske!

Lav handlingsplaner

Fraktilanalyserne giver et overblik over din bedrifts styrker og svagheder, men de siger ikke noget om, hvordan forbedringer opnås. Her er handlingsplaner uundgåelige.

Drejer det sig om grovfoderudbytte og -omkostning, kan det fx være handlingsplaner om forbedret afgræsning og slætstrategi, handlingsplan for kortlægning af behovet for næringsstofforskel, handlingsplan om forbedret udbytteregistrering, herunder på markniveau og handlingsplan for reduktion af maskinomkostninger.

I handlingsplanerne skal den økonomiske effekt af indsatsen, og hvornår effekten kommer, beregnes, og det skal angives, hvordan der følges op på den. Det er også vigtigt at vurdere, hvad der kan gå galt, hvordan motivationen fastholdes, og om der er det rigtige hold på bedriften og blandt rådgiverne til at gennemføre de aftalte handlinger.

Vær systematisk

Helt overordnet må det fastslås, at det er vigtigt at have systematik og tænke tværfagligt, herunder at vurdere fraktilanalyser og spredningsgrafer for en lang række nøgletal. Brug af fraktilanalyser og spredningsgrafer bør i det hele taget være en tilbagevendende begivenhed hvert år i jagten på at forbedre indtjeningen på bedriften.

Drejer det sig om høje maskinomkostninger, skal der ses på maskinstation/egne maskiner, markernes størrelse, arrondering/transportafstand mv. Andre væsentlige faktorer for høje omkostninger til grovfoder kan være jordleje samt opbevaringstab og spild i øvrigt. Foto: Peter Hvid Laursen.